

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
ΚΑΙ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ελένη Καραγιώργη

Η Ελένη Καραγιώργη γεννήθηκε στην Αθήνα.
Τελείωσε θεατρικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο PARIS VIII - VINCENNES και παρακολούθησε ειδικά σεμινάρια θεατρικού παιχνιδιού στο Παρίσι και στο Nancy.
Από το 1989 είναι υπεύθυνη των προγραμμάτων Θεατρικού Παιχνιδιού του Κέντρου Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης "Σχεδία".
Από το 1994 συνεργάζεται στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση προγραμμάτων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης μέσω της Τέχνης.

© ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Συντονισμός έκδοσης: Αναστασία Βαφέα
Επιμέλεια κειμένων: Μαρία Νούσσα
Καλλιτεχνική επιμέλεια: Πάνος Λαμπίρης
Φωτογραφίες: Κώστας Αθανασόπουλος

Το έντυπο εκδόθηκε στα πλαίσια του προγράμματος Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, που υλοποιήθηκε από το ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ με τη στήριξη της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - NOW και με τη συνεργασία και τη συγχρηματοδότηση της ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ.

Εισαγωγή

Το Θεατρικό Παιχνίδι είναι ένα εργαστήριο δημιουργίας και ψυχαγωγίας με τη διπλή έννοια του όρου (αγωγή της ψυχής και διασκέδαση), με πρωταγωνιστές τα παιδιά και με ουσιαστική αλλά διακριτική καθοδήγηση από τον συντονιστή της ομάδας (εμπυχωτή - εκπαιδευτικό).

Το Θεατρικό Παιχνίδι αναπτύσσει τις εκφραστικές ικανότητες των παιδιών, ενθαρρύνει τη συνεργασία και τη συλλογικότητα, με αποτέλεσμα τη βαθύτερη γνωριμία και τον σεβασμό στην ιδιαιτερότητα του εαυτού τους και του άλλου. Δίνει ίσες ευκαιρίες για έκφραση σε όλα τα παιδιά και βοηθάει ιδιαίτερα εκείνα που παρουσιάζουν προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής. Έτσι, απαντάει άμεσα στις ανάγκες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Τα θέματα που επεξεργαζόμαστε στο Θεατρικό Παιχνίδι είναι:

- (1) Παιχνίδια γνωριμίας και εμπιστοσύνης
- (2) Παντομίμα
- (3) Φωνητικά και κινησιολογικά παιχνίδια
- (4) Παιχνίδια κίνησης και λόγου
- (5) Αυτοσχεδιασμός
- (6) Διαδικασία οργάνωσης παράστασης.

Όλα αυτά τα θέματα στηρίζονται στην ελεύθερη έκφραση. Τα παιχνίδια και οι τεχνικές είναι οι φόρμες τις οποίες τα παιδιά γεμίζουν με τη φαντασία τους και την ψυχή τους. Προϋπόθεση για την ανάπτυξη της φαντασίας, της πρωτοβουλίας και της επικοινωνιακής διάθεσης των ατόμων δεν είναι η πιστή εφαρμογή των παιχνιδιών και των τεχνικών, αλλά το κλίμα ελευθερίας και εμπιστοσύνης που θα δημιουργηθεί στην ομάδα. Γι' αυτό το κλίμα υπεύθυνος είναι ο συντονιστής, του οποίου ο ρόλος είναι καθοριστικός.

Ο συντονιστής χρειάζεται να έχει εκπαιδευτεί βιωματικά, ώστε, έχοντας απελευθερώσει ο ίδιος τις δικές του εκφραστικές ικανότητες, να μπορέσει να δώσει τα κατάλληλα ερεθίσματα στα παιδιά, χωρίς να επεμβαίνει σ' αυτό που γίνεται. Με άλλα λόγια, ο συντονιστής πρέπει να έχει παίξει Θεατρικό Παιχνίδι και να εξακολουθεί να παίζει κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του. Θα πρέπει να είναι ο πρώτος ο οποίος θα "εκθέτει" τον εαυτό του, συμμετέχοντας στα παιχνίδια (π.χ. κάνο-

ντας γκριμάτσες, μιμούμενος ένα ζώο κ.λπ.), και να διαχωρίζει τη θέση του όσο το δυνατόν λιγότερο από τα παιδιά. Ο ρόλος του είναι προτρεπτικός και καθαρά συντονιστικός. Τα *μη* και τα *πρέπει* είναι άχρηστα. Ηθικά διδάγματα, αν υπάρχουν, προκύπτουν έμμεσα. Ο συντονιστής ακούει τα παιδιά, μαθαίνει από αυτά και παίρνει ερεθίσματα. Τα πρωτογενή αυτά ερεθίσματα επιστρέφονται στα παιδιά με τέτοιο τρόπο, ώστε να ενεργοποιείται η δημιουργικότητά τους.

Όπως είπαμε και παραπάνω, τα παιχνίδια δεν είναι παρά μια τεχνική και μια πρόφαση. Πολύ σημαντικό για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσα από τη θεατρική διαδικασία είναι το να μην υπάρχει ανταγωνισμός, αλλά αντίθετα ένα πνεύμα ισοτιμίας και πολυφωνίας βασισμένο στον σεβασμό της προσωπικότητας του κάθε ατόμου. Άλλωστε ο κάθε συντονιστής, στην πορεία του Θεατρικού Παιχνιδιού, μπορεί και πρέπει να τροποποιεί τις παλιές ασκήσεις και να ανακαλύπτει νέες, αλλιώς υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να υποβαθμιστεί το Θεατρικό Παιχνίδι σ' ένα μάθημα τεχνικής και καταπιεστικής πειθαρχίας ή σ' έναν χώρο μη δημιουργικού αλλά κατευθυνόμενου παιχνιδιού.

Θα πρέπει πάντως να τονιστεί ότι τα θετικά αποτελέσματα του Θεατρικού Παιχνιδιού δεν γίνονται φανερά σε μικρό χρονικό διάστημα ούτε ταυτόχρονα σε όλα

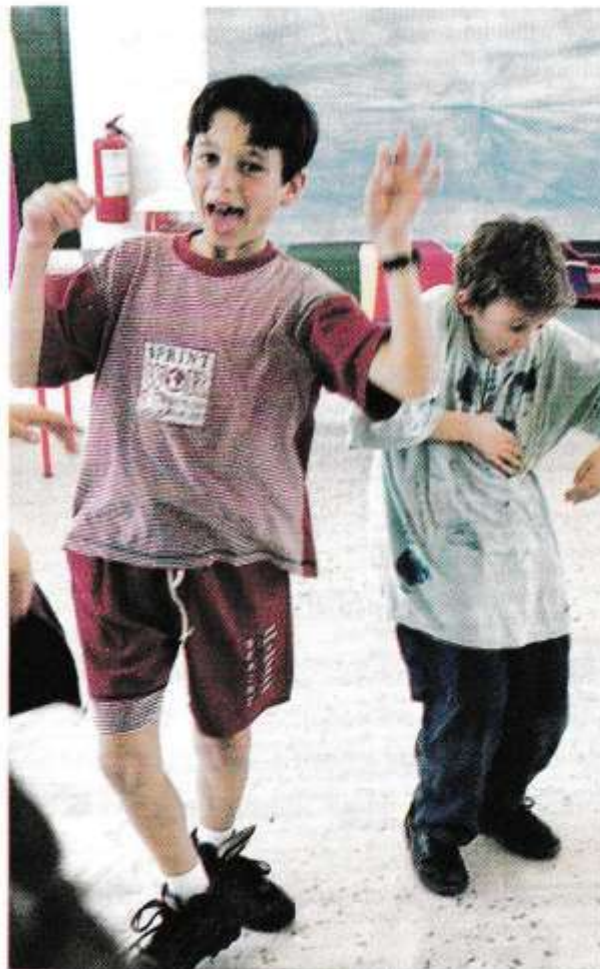
“Ο ήλιος”

τα παιδιά, κι αυτό γιατί κάθε παιδί έχει ατομικούς ρυθμούς και προηγούμενα βιώματα, που πρέπει να γίνουν αποδεκτά και συμβατά με εκείνα της υπόλοιπης ομάδας, ώστε το παιδί να αισθανθεί ασφάλεια, να καταικήσει τις πιθανές αντιστάσεις και να αποφασίσει να "εκτεθεί". Από την άλλη μεριά, τα αποτελέσματα αυτά είναι δύσκολα ανατρέψιμα, δεδομένου ότι σε όλη τη διαδικασία το παιδί συμμετείχε με το σώμα του, τις αισθήσεις του και ολόκληρο τον ψυχικό του κόσμο, κι έτσι οι πληροφορίες έχουν γραφεί με "ανεξίτηλο μελάνι".

Παρακάτω θα αναπτύξουμε αναλυτικά τα θέματα του Θεατρικού Παιχνιδιού και θα δώσουμε τις κατάλληλες ασκήσεις-παιχνίδια, εξετάζοντας παράλληλα πώς επιτυγχάνονται οι στόχοι της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Σημείωση:

Τα παιχνίδια που αναφέρονται παρακάτω απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας από τεσσάρων χρόνων και πάνω. Υπάρχουν όμως παιχνίδια που τα προτείνουμε για παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων. Γι' αυτά θα υπάρχει ειδική σημείωση.

"Γκριμάτσες"

1ος κύκλος

Παιχνίδια γνωριμίας και εμπιστοσύνης

(Α) Ομαδικά παιχνίδια γνωριμίας

Ξεκινάμε πάντα από τα παιχνίδια γνωριμίας. Πρόκειται για μια σειρά πολύ απλών παιχνιδιών, καθόλου ανταγωνιστικών, που έχουν στόχο να “σπάσει ο πάγος” μεταξύ των μελών της ομάδας και να αρχίσει να λύνεται το σώμα σταδιακά, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά, στη συνέχεια, να το χρησιμοποιήσουν σαν εργαλείο έκφρασης, να παρουσιαστούν στην ομάδα, και να έχουν μια πρώτη σημαντική επαφή μεταξύ τους.

(α) Περπατήματα, αλλαγή κατεύθυνσης

Τα παιδιά περπατούν με διάφορους τρόπους κινώντας όλα τα μέλη του σώματός τους ελεύθερα, και ακολουθούν τον ρυθμό που δίνει ο συντονιστής μ’ ένα τυμπανάκι. Όταν το τυμπανάκι χτυπήσει έντονα, τότε αλλάζουν κατεύθυνση και συνεχίζουν το περπάτημα. Έτσι, αποκτούν την αίσθηση του σώματός τους στον χώρο μέσα στον οποίο καλούνται να παίξουν.

(β) “Αγάλματα”

Τα παιδιά περπατούν ελεύθερα με τον ρυθμό από το τύμπανο ή με κάποια μουσική. Όταν ο ρυθμός ή η μουσική σταματήσουν, τότε μένουν ακίνητα σαν αγάλματα στη στάση που έχουν βρεθεί. Συνεχίζουν την κίνηση όταν η μουσική ή ο ρυθμός αρχίσουν πάλι. Έτσι μαθαίνουν να αυτοπειθαρχούν στην κίνησή τους.

(γ) Συγκεκριμένα περπατήματα με διάφορους τρόπους

Τα παιδιά περπατούν σαν κούκλες, γίγαντες, νάνοι, γέροι, γριές, βιαστικοί, μεθυσμένοι κ.λπ. Ανάμεσα στην κάθε αλλαγή περπατήματος μπορούν να γίνονται

“αγάλματα”, έτσι ώστε να καταλαβαίνουν καλύτερα τον τύπο που “έπαιξαν”. Επίσης, τους δίνεται η ευκαιρία της ατομικής έκφρασης μέσα από τις διάφορες μεταμορφώσεις.

(δ) Πλησιάζοντας

Τα παιδιά περπατούν προσέχοντας να μην ακουμπήσουν ο ένας τον άλλο. Σταδιακά στενεύουμε τον χώρο μέσα στον οποίο μπορούν να κινηθούν, και με τον ρυθμό προτρέπουμε τα παιδιά να περπατήσουν ανάμεσα στα άλλα, προσπαθώντας να “μικρύνουν” το σώμα τους έτσι ώστε να μην ακουμπάνε ο ένας τον άλλο, πράγμα που το προτιμάνε στην αρχή. Έτσι, “ο πάγος αρχίζει να σπάει”.

(ε) Σε κύκλο

Τα παιδιά παίζουν με κάθε μέλος του σώματος χωριστά. Με το παράγγελμα του συντονιστή κινούν χωριστά κάθε μέλος του σώματός τους, π.χ. κεφάλι, ώμους, δάχτυλα χεριών, κ.λπ. Το παιχνίδι αυτό γίνεται και με μουσική υπόκρουση και βοηθάει τα παιδιά να αποκτήσουν αυτονομία και αίσθηση του κάθε μέλους του σώματός τους.

(στ) Γκριμάτσες

Πάλι σε κύκλο και αφού έχουν παίξει με κάθε μέλος του σώματός τους χωριστά, δουλεύουν με τους μύες του προσώπου κάνοντας γκριμάτσες. Έπειτα, κάθε παιδί κάνει μια γκριμάτσα ή μια κίνηση κι η υπόλοιπη ομάδα το μιμείται. Έτσι, τα παιδιά ασκούνται στην παρατήρηση και στον συντονισμό με τους άλλους.

(ζ) Τα ονόματα

Τα παιδιά σκορπίζονται ελεύθερα στον χώρο περπατώντας και λέγοντας τα ονόματά τους ο ένας στον άλλο, με διάφορους τρόπους (ψιδυριστά, λυπημένα, θυμωμένα, δυνατά, χαρούμενα). Ο τελευταίος τρόπος μπορεί να είναι να τραγουδούν και να χορεύουν τα ονόματά τους.

Σημείωση:

Αν δούμε πως μέσα στην ομάδα τα παιδιά αρχίζουν να αισθάνονται άνετα μεταξύ τους, μπορούμε να βάλουμε ένα ένα παιδί να χορεύει και να τραγουδάει το όνομά του και τα υπόλοιπα να το μιμούνται. Αν εξακολουθούν να είναι επιφυλακτικά, το αφήνουμε για την επόμενη συνάντηση.

(η) Αγγίγματα

Τα παιδιά περπατούν και ακουμπούν ο ένας τον άλλο σε διάφορα σημεία του σώματος. Ο συντονιστής δίνει το παράγγελμα να αγγίζονται τα παιδιά μεταξύ τους - π.χ. στο κεφάλι, στα χέρια κ.λπ. - περπατώντας. Έτσι, έρχονται όλα σε μια πρώτη επαφή.

(Β) Παιχνίδια εμπιστοσύνης σε ζευγάρια

Τα παιχνίδια εμπιστοσύνης σε ζευγάρια έχουν ως στόχο την ανάπτυξη προσωπικών σχέσεων μεταξύ των παιδιών. Μέσα από τη συνεργασία τους ανά δύο και την αλληλοπαρατήρηση, ανακαλύπτουν τις ομοιότητες αλλά και τις διαφορές που πιθανόν έχουν, και αρχίζουν να αναπτύσσουν σχέσεις άνεσης και εμπιστοσύνης μεταξύ τους.

(α) Ο οδηγός

Τα παιδιά σχηματίζουν ζευγάρια μεταξύ τους, ελεύθερα. Το ένα παιδί κλείνει τα μάτια και το άλλο παιδί το κρατάει απ' το χέρι και το οδηγεί στον χώρο. Ο "οδηγός" πρέπει να σκέφτεται για τον άλλο, να τον προσέχει να μη χτυπήσει, έτσι ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του. Σ' αυτή την άσκηση καλό είναι να μη μιλάνε τα παιδιά μεταξύ τους, για ν' αφήσουν να κυριαρχήσει η αίσθηση της αφής.

(β) Ο καθρέφτης που δεν σπάει

Δύο παιδιά στέκονται το ένα απέναντι στο άλλο με τις παλάμες τους αντικριστά χωρίς να αγγίζονται. Ανάμεσά τους υπάρχει ένας φανταστικός καθρέφτης. Το ένα παιδί αρχίζει να κουνάει τις παλάμες του (το υπόλοιπο σώμα ακολουθεί τη φορά της κίνησης), ενώ το άλλο παιδί πρέπει να ακολουθήσει (να μιμηθεί) την κίνηση του πρώτου παιδιού, έτσι ώστε ο φανταστικός καθρέφτης ανάμεσά τους να μη σπάσει. Το παιχνίδι αυτό είναι παράλληλα και μια καλή άσκηση αντανακλαστικών και παρατηρητικότητας.

(γ) Ο καθρέφτης μου

Το παιχνίδι αυτό μοιάζει με το προηγούμενο. Αυτή τη φορά το ένα παιδί κάνει όποια κίνηση, γκριμάτσα ή ήχο θέλει, και το άλλο παιδί γίνεται ο καθρέφτης του (επαναλαμβάνει ταυτόχρονα την κίνηση του πρώτου). Σ' αυτό το παιχνίδι δίνεται η ευκαιρία στα δύο παιδιά να γνωρίσουν και να παρατηρήσουν ο ένας τον άλλο με έναν διαφορετικό τρόπο από ό,τι συνήθως, να ανακαλύψουν τις ιδιαιτερότητές τους και να ταυτιστούν μεταξύ τους. Το παιχνίδι του καθρέφτη μπορεί επίσης να παιχτεί και ομαδικά.

(δ) Το σύμπλεγμα

Δύο παιδιά στέκονται το ένα απέναντι στο άλλο. Το πρώτο παιδί ξεκινάει κάνοντας μια κίνηση μεγάλη και "ανοιχτή" (ανοιχτά πόδια, χέρια κ.λπ.). Μόλις ολοκληρώσει την κίνησή του, μένει "άγαλμα". Το άλλο παιδί τότε αρχίζει τη δική του κίνηση, προσπαθώντας να γεμίσει τα κενά της κίνησης του άλλου (π.χ. βάζει τα πόδια του ανάμεσα στα πόδια του άλλου παιδιού). Μετά, ακινητοποιείται με τη σειρά του, και συνεχίζει με "ανοιχτές" κινήσεις το πρώτο παιδί, κ.ο.κ.

Προέκταση:

Όταν τα παιδιά έχουν αποκτήσει αρκετή άνεση μεταξύ τους, δεν χρειάζεται να μένουν "αγάλματα", αλλά μπορούν να έχουν συνεχόμενο διάλογο με "ανοιχτές" και "κλειστές" κινήσεις.

Σημείωση:

Το παιχνίδι αυτό απευθύνεται σε παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων, και προτείνουμε να συνοδεύεται από μουσική.

(Γ) Ομαδικά παιχνίδια εμπιστοσύνης

Τα ομαδικά παιχνίδια εμπιστοσύνης έχουν σκοπό να επεκτείνουν τις διαπροσωπικές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί με τα παιχνίδια σε ζευγάρια, να ενισχύσουν την επικοινωνία και το πνεύμα ομαδικότητας. Παράλληλα, με τις ασκήσεις

αυτές προσπαθούμε να σπάσουμε τις ομαδοποιήσεις που προϋπάρχουν με βάση στερεοτυπικά κριτήρια, και να δημιουργήσουμε μια ενιαία ομάδα. Έτσι, βλέπουμε την πορεία που υπάρχει στη σειρά των παιχνιδιών του πρώτου κύκλου, και που είναι:

- Εγώ και οι άλλοι (παιχνίδια γνωριμίας)
- Εγώ κι εσύ (παιχνίδια εμπιστοσύνης σε ζευγάρια)
- Εμείς (ομαδικά παιχνίδια εμπιστοσύνης).

(α) Οι γλύπτες

Ένα παιδί γίνεται “η πρώτη ύλη”, και μια ομάδα πέντε παιδιών γίνονται γλύπτες που τοποθετούν τα μέλη του (χέρια, κεφάλι, κορμό) σε διάφορες στάσεις και τον/την πλάθουν όπως θέλουν.

Σημείωση:

Η άσκηση αυτή στις μικρότερες ηλικίες παίζεται συνήθως με ζευγάρια.

(β) Η “μπάλα”

Κάθε παιδί, με τη σειρά του, μπαίνει στο κέντρο τού στενά σχηματισμένου από τ’ άλλα παιδιά κύκλου, που σφίγγονται ώμο με ώμο και που τα πόδια τους πατάνε σταθερά στο έδαφος. Τα παιδιά σπρώχνουν με τις παλάμες μαλακά το παιδί που είναι στο κέντρο κι εκείνο αφήνεται με κλειστά τα μάτια να πηγαίνει από τη μια μεριά στην άλλη. Σ’ αυτή την άσκηση, μέσα από τη σωματική επαφή της ομάδας, δημιουργείται επίσης, εκτός από μια αίσθηση εμπιστοσύνης, και μια αίσθηση χαλάρωσης και ευεξίας.

Σημείωση:

Αυτό το παιχνίδι παίζεται με παιδιά από επτά χρόνων και πάνω. Αν κάποιο παιδί φοβάται να μπει στη μέση, δεν το πιέζουμε, αλλά αργότερα σε άλλη συνάντηση το προτρέπουμε πάλι να δοκιμάσει.

(γ) Ο ένας οδηγεί τον άλλο

Τα παιδιά πιάνονται από τα χέρια σε κύκλο και με τη συνοδεία απαλής μουσικής κουνιούνται με κλειστά τα μάτια, όπως τους αρέσει, χωρίς να αφήσουν τα χέρια. Στην αρχή γίνονται μεγάλες κινήσεις και σχήματα, αλλά σταδιακά μικραίνουν οι κινήσεις, μέχρι να μείνουν τελείως ακίνητα τα παιδιά και απλά να αισθάνονται με τα χέρια την επαφή ο ένας του άλλου αλλά και όλης της ομάδας. Αυτή η άσκηση

γίνεται και σε ζευγάρια.

(δ) Ήλιος

Τα παιδιά ξαπλώνουν ανάσκελα στο πάτωμα, σε σχήμα κύκλου. Έχουν τα κεφάλια τους στο κέντρο του υποθετικού κύκλου και τα πόδια τους στην περιφέρεια σαν τις ακτίνες του κύκλου. Πιάνουν το χέρι του διπλανού τους και συγκεντρώνονται στην αναπνοή τους. Μπορούμε να τα προτρέψουμε να βγάλουν απαλούς ήχους ή να τραγουδήσουν σιγανά. Ο ήλιος λειτουργεί σαν ένα σύμβολο ενότητας. Όλοι μαζί γινόμαστε ένα.

(ε) Το δέντρο και οι ρίζες

Τα παιδιά ξαπλωμένα, ελεύθερα, αλλά κοντά το ένα στο άλλο, γίνονται οι ρίζες ενός δέντρου που ενωμένες ξεκινάνε απ' τη γη. Σηκώνονται σιγά σιγά, βλασταίνουν, γίνονται δέντρο με κλαριά και φύλλα - χρησιμοποιώντας χέρια/δάχτυλα -, ένα δέντρο που το φυσάει ο αέρας, το δροσίζει η βροχή, ανθίζει, και στο τέλος μαραίνεται και ξαναπέφτει στη γη.

Το παιχνίδι αυτό μπορούν να το συνοδεύσουν απαλοί ήχοι από τη φύση (νερό, αέρας, βροχή κ.λπ.).

Σημείωση:

Τα ομαδικά παιχνίδια εμπιστοσύνης συνήθως γίνονται στο τέλος μιας συνάντησης Θεατρικού Παιχνιδιού. Θα μπορούσαν όμως να παιχτούν και στη διάρκειά της, αν υπάρχει κάποια ένταση μεταξύ των παιδιών.

"Ο καδρέφτης"

*"Ο καδρέφτης
που δεν σπάει"*

2ος Κύκλος

Παντομίμα

Η παντομίμα περιλαμβάνει μιμήσεις, όπου δεν είναι απαραίτητη η χρήση λόγου και πραγματικών αντικειμένων. Ένα παιδί έδωσε κάποτε τον ακόλουθο ορισμό: η παντομίμα είναι ένα "παίξιμο με αντικείμενα από αέρα". Βασίζεται στην προσοχή, στην παρατηρητικότητα και στην εξάσκηση των αισθήσεων. Είναι μια εσωτερική εμπειρία, και ό,τι κάνουν, βλέπουν, ακούνε ή δοκιμάζουν τα παιδιά, μένει ανεξίτηλο στη μνήμη τους. Το παίξιμο με αόρατα αντικείμενα αναπτύσσει τη φαντασία του παιδιού, ενισχύει την ικανότητα αυτοσυγκέντρωσης και τις δυνατότητες έκφρασης του σώματος. Ο λόγος παύει να είναι η μοναδική γλώσσα επικοινωνίας. Μ' αυτόν τον τρόπο τα αλλόγλωσσα παιδιά αισθάνονται άνεση και μπορούν να συμμετέχουν στη διαδικασία χωρίς να νοιώθουν μειονεκτικά.

(A) Παιχνίδια αισθήσεων

Ξεκινάμε τα παντομικά παιχνίδια, εξασκώντας χωριστά τις αισθήσεις, με απλά θέματα που παίρνουμε από την πραγματικότητα. Τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στον χώρο.

(α) Παιχνίδια παρατηρητικότητας

Παραδείγματα:

- Παρατηρούμε όλοι μαζί ένα καράβι που χάνεται στο βάθος της θάλασσας, ή την πορεία ενός πουλιού που πετάει.
- Προχωρούμε μέσα στο σκοτάδι και ξαφνικά βλέπουμε φως.
- Σκαρφαλώνουμε στο βουνό και παρατηρούμε τη δέα.

(β) Παιχνίδια όσφρησης

Παραδείγματα:

- Κόβουμε λουλούδια και τα δίνουμε ο ένας στον άλλο να τα μυρίσει.
- Προχωρούμε στον δρόμο και μυρίζουμε μυρωδιές από διάφορα μαγαζιά, π.χ. φούρνο, τσαγκάρικο, ζαχαροπλαστείο κ.ά.
- Μια γυναίκα περνάει δίπλα μας και μυρίζουμε το άρωμά της.

(γ) Παιχνίδια γεύσης

Παραδείγματα:

- Τρώμε ζάχαρη ή γλυκό στα κρυφά.
- Κόβουμε σύκα. Κάποια είναι άγουρα.
- Μαγειρεύουμε με παντομίμα διάφορα φαγητά και τα δοκιμάζουμε, δείχνοντας με γκριμάτσες αν μας αρέσουν ή όχι.

(δ) Παιχνίδια αφής

Παραδείγματα:

- Φανταζόμαστε ότι περπατάμε σε λάσπη, στην καυτή άμμο, σκαρφαλώνουμε σε βράχια κοφτερά, πατάμε στο χιόνι κ.λπ.
- Κάνουμε διάφορες δουλειές και ιδρώνουμε - π.χ. τινάζουμε, σκάβουμε.
- Κολυμπάμε σε κρύα θάλασσα ή πλενόμαστε με καυτό νερό.
- Με κλειστά μάτια αγγίζουμε διάφορα αντικείμενα και τα περιγράφουμε, ή ακουμπάμε ο ένας τον άλλο και προσπαθούμε να μαντέψουμε ποιος είναι.

(ε) Παιχνίδια ακοής

Παραδείγματα:

- Ψάχνουμε να ανακαλύψουμε τους ήχους με κλειστά μάτια. Ένα παιδί κάνει διάφορους ήχους με τη φωνή του ή με κάποιο μουσικό οργανάκι και μετακινείται σε διάφορες μεριές του χώρου. Τα υπόλοιπα παιδιά σε ομάδα προσπαθούν να κατευθυνθούν με κλειστά τα μάτια προς τα εκεί που ακούνε τον ήχο.
- Παριστάνουμε ότι είμαστε στο σπίτι κι ακούμε διάφορους θορύβους, π.χ. μια βρύση που στάζει, ένα κομπρεσέρ από τον δρόμο κ.λπ.
- Χορεύουμε με μουσική που μόνο εμείς ακούμε. Κάθε παιδί διαλέγει ένα τραγούδι - ή μια μουσική - που του αρέσει και το χορεύει τραγουδώντας το από μέσα

του. Τα άλλα παιδιά προσπαθούν να μαντέψουν τι είναι, και το χορεύουν και το τραγουδούν όλοι μαζί.

Σημείωση:

Πέρα από την εξάσκηση της ακοής, σ' αυτό το παιχνίδι μάς δίνεται η ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με τα τραγούδια και τους χορούς των παιδιών από άλλες χώρες.

(στ) Σύνθεση μιας ιστορίας με όλες τις παραπάνω αισθήσεις

Παράδειγμα:

Είμαστε στην εξοχή, μυρίζουμε τα λουλούδια, μα ακούμε μπουμπουνητά και αρχίζει να βρέχει. Πεινάμε και δοκιμάζουμεμανιτάρια. Αλλά έχουμε γίνει μούσκεμα και έχει νυχτώσει. Ακούμε περίεργους θορύβους και κρυώνουμε. Ξαφνικά βλέπουμε ένα φως.

Σημείωση:

Η σύνθεση μπορεί να γίνει από τα ίδια τα παιδιά ή, αν είναι μικρά, από τον συντονιστή. Αφού φτιάξουμε την ιστορία, ο συντονιστής - ή ένα παιδί από την ομάδα - την αφηγείται και οι υπόλοιποι τη "ζωντανεύουμε".

(β) Διάφορες ασκήσεις παντομίμας

(α) Μαντεύω τι κάνεις

Μαντεύω τι κάνει ο άλλος, με θέμα ελεύθερο ή συγκεκριμένο - π.χ. μιμούμαι ένα ζώο ή ένα επάγγελμα κ.λπ.

Τα παιδιά βρίσκουν τι θέλουν να είναι - π.χ. αν το θέμα είναι τα επαγγέλματα, διαλέγουν ένα επάγγελμα. Όταν αποφασίσουν, ένα ένα παιδί μπαίνει στη μέση του κύκλου και το δείχνει μόνο με κινήσεις. Τα υπόλοιπα παιδιά μαντεύουν τι έκανε.

Προέκταση:

Όταν όλα τα παιδιά βρουν τα επαγγέλματά τους, μπορούν να τα συνδέσουν σε μια μικρή ιστορία που θα τη "ζωντανέψουν" μετά.

(β) Καθημερινές σκηνές

Μίμηση δραστηριοτήτων της καθημερινής μας ζωής - π.χ. πλένω τα δόντια μου, ράβω ένα κουμπί, δένω τα κορδόνια μου, ξυπνώ το πρωί.

(γ) Οι εποχές

Μίμηση σκηνών που χαρακτηρίζουν την κάθε εποχή:

Χειμώνας - Παιχνίδια στα χιόνια.

Άνοιξη - Τα λουλούδια ανθίζουν.

Καλοκαίρι - Παιχνίδια στη θάλασσα.

Φθινόπωρο - Τα φύλλα πέφτουν. Αέρας. Επιστροφή στα σχολεία.

(δ) Ο μηχανικός και οι κούκλες του

Παιχνίδι τριών παιδιών. Το ένα παιδί, ο μηχανικός, κουρδίζει τα άλλα δυο παιδιά που είναι κούκλες. Οι κούκλες περπατάνε σε όποια κατεύθυνση βρεθούν, με ρυθμό που δίνει ο μηχανικός με τυμπανάκι ή κασέτα μουσικής. Ο μηχανικός πρέπει να τις προλαβαίνει να μη χτυπήσουν και να τις επαναφέρει κοντά του.

(ε) Μαντεύω πού είσαι

Διάφοροι χώροι που εμείς πρέπει να μαντέψουμε. Κάποιο παιδί αρχίζει με παντομίμα να μιμείται ότι βρίσκεται σ' έναν χώρο που έχει διαλέξει, π.χ. εργοστάσιο, γήπεδο μπάσκετ, πάρκο, ιατρείο κ.λπ. Όταν τα υπόλοιπα ή κάποια από τα παιδιά καταλάβουν ποιος είναι αυτός ο χώρος, συνεχίζουν κι αυτά με μια δραστηριότητα που αντιστοιχεί στον χώρο που διάλεξε το πρώτο παιδί.

Σημείωση:

Αφήνουμε να εξελιχθεί ο αυτοσχεδιασμός χωρίς να επεμβαίνουμε ιδιαίτερα, παρά μόνον αν κάποιο παιδί έχει αντιληφθεί λάθος τον χώρο. Το παιχνίδι αυτό γίνεται με παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων.

(στ) Αγώνες βραδύτητας

Τα παιδιά μπαίνουν σε θέση εκκίνησης για αγώνες δρόμου και προσπαθούν να φτάσουν στο τέρμα όσο πιο αργά μπορούν, και με οποιονδήποτε τρόπο. Παιχνίδι αυτοελέγχου, βοηθάει τα υπερκινητικά παιδιά, και ανατρέπει το στερεότυπο της "πρωτιάς" καθώς εδώ κερδίζει ο τελευταίος.

(ζ) Ο ζωντανός πίνακας

Ο συντονιστής λέει διάφορες λέξεις που εκφράζουν καταστάσεις ή συναισθήματα - π.χ. λύπη, χαρά, αγάπη, ζήλια, μίσος, μοναξιά, πείσμα κ.λπ. Τα παιδιά ακούγοντας την κάθε λέξη κινούνται στον χώρο, κι όταν ο συντονιστής χτυπήσει παλαμάκια πρέπει να σταθούν ο ένας κοντά στον άλλο, "αγάλματα", σαν να είναι ένας ζωντανός πίνακας που θα εκφράζει την κατάσταση ή τη διάθεση που δώσαμε στην αρχή.

Σημείωση:

Το παιχνίδι αυτό απευθύνεται σε παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων, που έχουν ήδη δουλέψει για ένα διάστημα με άλλα παιχνίδια γνωριμίας και εμπιστοσύνης.

(η) Κλέφτης και φύλακας

Δύο άτομα μπαίνουν στη μέση ενός κύκλου, με δεμένα μάτια. Ο φύλακας κι ο κλέφτης. Τα υπόλοιπα παιδιά κάθονται σταυροπόδι στον κύκλο πιασμένα χέρι χέρι, και είναι τα τείχη που προστατεύουν τους δύο παίκτες να μη βγουν έξω απ' αυτά.

Οι δυο παίκτες παίζουν γονατιστοί. Ο φύλακας προσπαθεί να πιάσει τον κλέφτη και να βρει το διαμάντι (μπορεί να είναι ένα κουτί με σπέρτα) που έχει κρύψει ένα απ' τα παιδιά του κύκλου σε κάποιο σημείο του σώματός του.

Ο κλέφτης προσπαθεί να ξεφύγει από τον φύλακα και να βρει το διαμάντι. Αν ο φύλακας πιάσει τον κλέφτη, εκείνος πρέπει ν' αντισταθεί όσο μπορεί και να ξεφύγει. Αν ο κλέφτης βρει το διαμάντι και δεν τον πιάσει ο φύλακας, το παιχνίδι τελειώνει.

Αυτό είναι ένα παιχνίδι ευελιξίας, αυτοσυγκέντρωσης, γρήγορων αντανακλαστικών, ταχύτητας, και εξασκεί όλες τις αισθήσεις εκτός από την όραση.

Σημείωση:

Αυτό το παιχνίδι απευθύνεται σε παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων.

3ος Κύκλος

Φωνητικά και κινησιολογικά παιχνίδια

Τα φωνητικά, ρυθμικά και κινησιολογικά παιχνίδια βοηθούν τα παιδιά να ανακαλύψουν και να συνειδητοποιήσουν τη δική τους φωνή, το σώμα τους, τις προσωπικές τους ευαισθησίες, τη μοναδικότητά τους. Μέσα απ' αυτή τη διαδικασία, δηλαδή, γνωρίζουν βαθύτερα τον εαυτό τους και τον αποδέχονται. Έτσι, στη συνέχεια, μπορούν να αποδεχτούν την ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητα και των άλλων παιδιών.

(Α) Μιμήσεις με μουσική

- Δίνουμε κάποια μουσική αργή ή γρήγορη, "βαριά" ή ζωηρή. Με βάση τη μουσική αυτή, μιμούμαστε διάφορα ζώα, την ορχήστρα της μουσικής, περπατήματα διαφόρων χαρακτήρων κ.λπ.

- Διαλέγουμε μια μουσική με έντονες αλλαγές ρυθμού. Ακολουθώντας τις αλλαγές αυτές, μιμούμαστε μια συγκεκριμένη δράση - π.χ. χτενίζω τα μαλλιά μου, δένω τα κορδόνια μου.

(Β) Δραματοποίηση τραγουδιών

Βρίσκουμε τραγούδια που διηγούνται ιστορίες ή περιγράφουν εικόνες. Τα παιδιά μπορούν να χωριστούν σε δύο ομάδες. Η μια ομάδα παίζει το τραγούδι με οργανάκια και η άλλη μιμείται τους ήρωες ή τις εικόνες του τραγουδιού.

(Γ) Μουσικές απ' όλο τον κόσμο

Με μουσικές από διάφορα μέρη του κόσμου μπορούμε να αναπαραστήσουμε τα ήθη και τα έθιμά τους ή να κάνουμε αυτοσχεδιασμό με θέμα το ταξίδι σε διάφορες χώρες. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στα αλλόγλωσσα παιδιά να παρουσιάσουν τα δικά τους πολιτισμικά στοιχεία.

(Δ) Παίζω με τους ήχους

Στην αρχή, όλα τα παιδιά μαζί μιμούνται τους ήχους του θέματος - π.χ. ήχοι από τη φύση, την πόλη, ήχοι ζώων, ήχοι από αντικείμενα, από επαγγέλματα κ.λπ. Κατόπιν, κάθε παιδί ξεχωριστά διαλέγει και μιμείται έναν από τους ήχους, και τα υπόλοιπα παιδιά τον επαναλαμβάνουν και μαντεύουν ποιος ήχος ήταν.

(Ε) Από τον ήχο στην κίνηση κι από την κίνηση στον ήχο

Τα παιδιά μπαίνουν σε κύκλο. Ένα παιδί παράγει διάφορους ήχους. Τα υπόλοιπα παιδιά αντιδρούν και μιμούνται τους ήχους μόνο με κίνηση.

Το αντίθετο γίνεται ως εξής: Ένα παιδί κάνει διάφορες κινήσεις και τα υπόλοιπα παιδιά αντιδρούν στις κινήσεις και τις μιμούνται με ήχους.

Σημείωση:

Το κάθε παιδί κάνει τους δικούς του ήχους.

(ΣΤ) Το πλοίο επιστρέφει στο λιμάνι

Ένα παιδί γίνεται το καράβι που επιστρέφει στο λιμάνι. Το παιδί στέκεται σε μια άκρη της αίθουσας με δεμένα τα μάτια. Τα υπόλοιπα παιδιά σκορπίζονται μέσα στον χώρο και γίνονται σημαδούρες που το "καράβι" πρέπει να τις αποφύγει για να φτάσει στο λιμάνι (την άλλη άκρη της αίθουσας). Κάθε σημαδούρα εκπέμπει διάφορους ήχους, ώστε το καράβι να επισημαίνει τα εμπόδια και να τα αποφεύγει. Οι σημαδούρες που είναι πιο κοντά στο καράβι κάνουν δυνατότερους ήχους, ενώ οι πιο απομακρυσμένες σιγανότερους.

(Ζ) Δύο ή τέσσερις χώροι

Ορίζουμε τέσσερις γωνίες στην αίθουσα και σε κάθε γωνία γίνεται μια ηχητική δράση. Στην πρώτη τραγουδάμε, στη δεύτερη μιλάμε κανονικά, στην τρίτη φωνάζουμε και στην τέταρτη ψιθυρίζουμε. Χωρίζουμε τα παιδιά σε τέσσερις ομάδες και κάθε ομάδα καταλαμβάνει έναν από τους τέσσερις χώρους. Το παιχνίδι ξεκινάει με τη μετακίνηση των ομάδων από γωνία σε γωνία, και συνεχίζεται χωρίς διακοπή.

Κατά τη διάρκεια της μετακίνησης, η κάθε ομάδα πηγαίνει προς τη γωνία που έχει διαλέξει, κάνοντας τον ήχο της γωνίας από την οποία ξεκίνησε. Όταν φτά-

σει στον νέο χώρο ακολουθεί τον νέο κανόνα. Είναι παιχνίδι ομαδικό, γρήγορων αντανακλαστικών και ταχύτητας.

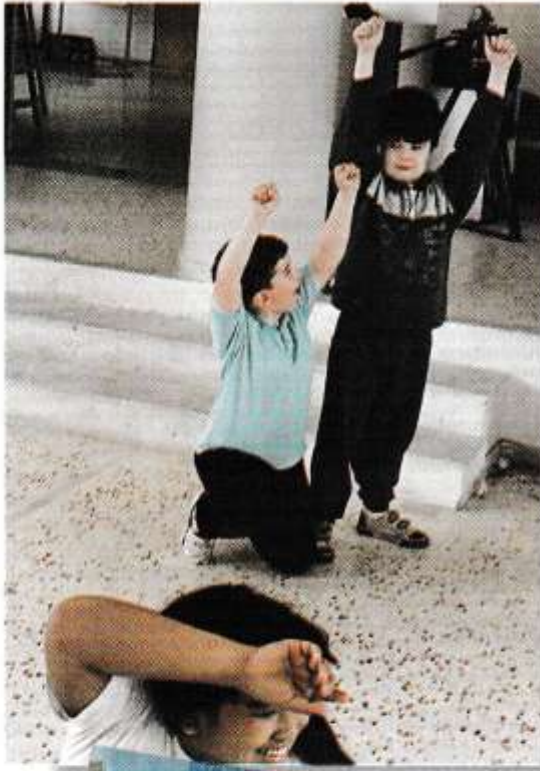
Παραλλαγή:

Εκτός από ηχητικές, μπορούμε να κάνουμε και δραστηριότητες άλλου είδους. Π.χ., ορίζουμε ότι κάθε χώρος της αίθουσας θα είναι και μία χώρα του κόσμου, και μέσα στον συγκεκριμένο χώρο τα παιδιά “ζωντανεύουν” ένα έθιμο ή τραγουδούν ένα τραγούδι χαρακτηριστικό της χώρας αυτής. Μ’ αυτόν τον τρόπο προσεγγίζουμε τα άλλα μέρη του κόσμου.

Σημείωση:

Με τα μικρότερα παιδιά θα προτιμήσουμε να παίξουμε μόνο σε δύο χώρους για να μην μπερδευτούν.

"Το σύμπλεγμα"

"Ο ήλιος"

4ος Κύκλος

Παιχνίδια κίνησης και λόγου

Αφού έχουμε δουλέψει με παντομίμα και φωνητικά παιχνίδια χωριστά σ' αυτόν τον κύκλο, θα χρησιμοποιήσουμε τον λόγο και το σώμα εξίσου.

Στα παιχνίδια κίνησης και αφήγησης ο λόγος δεν είναι δεσμευτικός. Παιδιά που δεν χειρίζονται καλά την ελληνική γλώσσα μπορούν να συμμετέχουν είτε εμπλουτίζοντας την παντομίμα με ήχους είτε εκφραζόμενα στη μητρική τους γλώσσα. Η χρήση διαφορετικών γλωσσών σε μια ομάδα όχι μόνο δεν προκαλεί σύγχυση αλλά αντίθετα ενισχύει τη δημιουργικότητα.

(Α) Λέω λέξεις ή φράσεις με διάφορους τρόπους

Τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στον χώρο και το καθένα βρίσκει μια λέξη. Ο συντονιστής τους λέει να πούν τη λέξη τους με διάφορους τρόπους (ψιθυριστά - συλλαβιστά - τραγουδώντας - θυμωμένα - φοβισμένα - χαρούμενα - αργά ή γρήγορα - με διάφορα περπατήματα κ.λπ.)

Μετά, απ' αυτές τις λέξεις - αφού τις καταγράψει ο συντονιστής - τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν μια ιστορία την οποία θα "ζωντανέψουν". Κάθονται σε κύκλο και καθένα λέει μια φράση που περιέχει τη λέξη του ή τη λέξη άλλου παιδιού. Έτσι, βγαίνει η ιστορία.

Παράδειγμα:

Από τις παραπάνω λέξεις (πολύ, καλημέρα, νούφαρο, λουλούδι, χαρά, φοβάμαι, κουπί, παντελόني, τώρα) μπορεί να βγει το παρακάτω κείμενο που αργότερα θα το "ζωντανέψουν" τα παιδιά: *"Καλημέρα. Είναι πολύ μεγάλη η χαρά μου. Το λουλούδι που μου έστειλες ήταν καταπληκτικό. Τώρα που το κοιτάζω, θυμάμαι τη βαρκάδα στη λίμνη όπου κάναμε κουπί και μαζεύαμε νούφαρα και μου' πες: 'Φοβάμαι μήπως βρέξω το παντελόني μου'."*

Σημείωση:

- Η ίδια άσκηση μπορεί να γίνει και με φράσεις αντί για λέξεις, αλλά τότε απευθύνεται σε παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων.
- Αν τα μικρότερα παιδιά δεν μπορούν να συνθέσουν ιστορία, ή τα βοηθάμε εμείς ή μένουμε στην πρώτη φάση του παιχνιδιού.

(Β) Μιλώ με τα χέρια σου

Το παιχνίδι αυτό παίζεται σε ζευγάρια. Το ένα παιδί είναι όρθιο, με τα χέρια δεμένα στην πλάτη. Το άλλο στέκεται από πίσω, και περνάει τα χέρια του μπροστά, μέσα από τις μασχάλες του πρώτου παιδιού. Το μπροστινό παιδί αρχίζει να αφηγείται κάτι, και το δεύτερο παιδί κουνάει την ίδια ώρα τα χέρια του - σαν να ήταν τα χέρια του πρώτου παιδιού - προσπαθώντας να εκφράσει με χειρονομίες αυτά που λέει το ταίρι του.

Είναι ένα πολύ διασκεδαστικό παιχνίδι επικοινωνίας των δύο παιδιών. Τα μικρότερα παιδιά μπορούν να το παίξουν χρησιμοποιώντας λέξεις ή πολύ μικρές προτάσεις αντί για μεγάλη αφήγηση.

(Γ) Ιστορία με αντικείμενα

Είναι ένα παιχνίδι που παίζεται με δύο έως τέσσερα άτομα, και απευθύνεται μόνο σε παιδιά μεγαλύτερα των επτά χρόνων.

Σ' ένα τραπέζι τοποθετούμε διάφορα καθημερινά αντικείμενα. Γύρω απ' το τραπέζι κάθονται οι παίκτες, οι οποίοι παρατηρούν πολύ καλά τα αντικείμενα. Η υπόλοιπη ομάδα τους δίνει ένα θέμα και ρόλους (π.χ. η δασκάλα με τη μαθήτριά).

Έπειτα τους δένουν τα μάτια με ένα μαντήλι. Οι παίκτες αρχίζουν να αυτοσχεδιάζουν με διαλόγους και προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν τα αντικείμενα που είναι στο τραπέζι - σαν να τα βλέπουν.

Σ' αυτό το παιχνίδι εξασκούνται, εκτός από τον λόγο, η παρατηρητικότητα, η μνήμη, η αφή και η αίσθηση του χώρου.

(Δ) Διάφοροι διάλογοι

Τα παιδιά μπαίνουν σε ζευγάρια και αρχίζουν έναν διάλογο μεταξύ τους, που συνδυάζει κίνηση και λόγο. Το πρώτο παιδί λέει μια φράση, τη συνοδεύει με κίνηση και μένει "άγαλμα". Το δεύτερο παιδί απαντά με λόγο και κίνηση και ακινητοποιείται κι αυτό. Το παιχνίδι συνεχίζεται και σιγά σιγά τα παιδιά συντονίζονται.

Οι διάλογοι μπορούν να γίνουν με συγκεκριμένο θέμα ή ελεύθερα χωρίς θέμα. Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν όποια γλώσσα θέλουν, ακόμη και δική τους φανταστική. Από ένα σημείο και μετά ο κανόνας του "αγάλματος" δεν τηρείται, και αφήνουμε τον διάλογο και την κίνηση να εξελιχθούν ελεύθερα στον χώρο.

(Ε) Αντίθετοι διάλογοι

Δύο παιδιά κάθονται το ένα απέναντι στο άλλο και υποστηρίζουν αντίθετα πράγματα. Για παράδειγμα, το ένα λέει: "Είναι νύχτα", και το άλλο πρέπει να πει: "Είναι μέρα". Έπειτα, το ένα λέει: "Πεινάω πολύ", και το άλλο πρέπει να πει: "Δεν πεινάω καθόλου", κ.ο.κ.

Αυτό παίζεται και μονολεκτικά, π.χ. με ναι - όχι, μαύρο - άσπρο κ.λπ.

Το παιχνίδι θα σταματήσει όταν ο ένας από τους δύο παίκτες μπερδευτεί ή υποχωρήσει.

Σημείωση:

Τα παιχνίδια κίνησης και λόγου απευθύνονται κυρίως σε παιδιά από επτά χρόνων και πάνω.

Ομαδικός αυτοσχεδισμός

5ος Κύκλος

Αυτοσχεδιασμός

Ο αυτοσχεδιασμός είναι το βασικότερο στοιχείο του θεατρικού παιχνιδιού. Το θεατρικό παιχνίδι, στο σύνολό του, είναι αυτοσχεδιασμός, ακόμη κι αν οδηγεί σε κανονική παράσταση.

Εαν θέλουμε να δώσουμε έναν ορισμό στον αυτοσχεδιασμό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτός είναι μια προσπάθεια αφύπνισης του αυθορμητισμού μας και των πρωτογενών μορφών έκφρασης. Τα παιδιά έχουν ιδιαίτερη ευκολία σ' αυτό. Συχνά, όταν παίζουν μεταξύ τους, αυτοσχεδιάζουν και δημιουργούν ολόκληρες ιστορίες στις οποίες υποδύονται διάφορους ρόλους. Τις ιστορίες αυτές τις επαναλαμβάνουν πολλές φορές για αρκετό καιρό εξελίσσοντάς τις. Η ικανότητά τους αυτή, που είναι ένα με τη φύση τους, συχνά μπλοκάρεται και χάνεται εντελώς καθώς μεγαλώνουν. Οι διάφορες ασκήσεις του θεατρικού παιχνιδιού και η σωστή στάση του συντονιστή βοηθούν στο ξεπέρασμα αυτού του προβλήματος.

Στον αυτοσχεδιασμό, το παιδί είναι εκείνο που θα σχεδιάσει την ιστορία και τον ρόλο που θα παίξει, και είναι επίσης εκείνο που θα τα αναιρέσει ή θα τα εμπλουτίσει. Με τον αυτοσχεδιασμό το παιδί δεν εκτελεί απλά, αλλά δημιουργεί πρωτογενώς και, στη συνέχεια, επεξεργάζεται σκηνοθετικά το έργο του για να το παρουσιάσει και να επικοινωνήσει με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Έτσι μαθαίνει να προσέχει και να ακούει τα άλλα παιδιά. Επίσης δίνεται η ευκαιρία να εκφράζονται και να εκτονώνονται εντάσεις και αντιθέσεις μεταξύ των παιδιών. Ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να γίνει για μια μόνο φορά, αλλά μπορεί και να οδηγήσει σε παράσταση.

Ας δούμε πώς μπορούμε να ξεκινήσουμε έναν αυτοσχεδιασμό. Το πού θα καταλήξουμε δεν μπορούμε και δεν πρέπει να το ξέρουμε. Ο συντονιστής συχνά έχει στο μυαλό του μια εικόνα για το πώς θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα, και συνειδητά ή ασυνειδητά καθοδηγεί και περιορίζει τη δραστηριότητα και τη δημιουργία των παιδιών. Όμως στον αυτοσχεδιασμό τον πρώτο λόγο τον έχουν τα παιδιά, και ο συντονιστής θα πρέπει να σεβαστεί αυτό τους το δικαίωμα.

Στην αρχή γίνεται η επιλογή του θέματος. Στα μικρότερα παιδιά συνήθως το θέμα το δίνει ο συντονιστής. Με τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να συζητηθούν οι προτάσεις τους μαζί με τις προτάσεις του συντονιστή και έτσι να γίνει η τελική επι-

λογή του θέματος. Παραδείγματα θεμάτων: επαγγέλματα, οικογένεια, δάσος, το τσίρκο, η εκδρομή, ιστορίες με ζώα κ.λπ.

Είναι επίσης δυνατόν να γίνει και αυτοσχεδιασμός "χωρίς θέμα". Το κάθε παιδί βρίσκει από μόνο του τον ρόλο του κι αρχίζει να τον "ζωντανεύει". Μέσα από το αρχικό χάος, σιγά σιγά διαμορφώνεται μια κοινή ιστορία και τα θέματα των παιδιών αρχίζουν να συγκλίνουν. Στη συνέχεια συζητούν με τον συντονιστή τούς ρόλους τους και διαμορφώνουν την ιστορία. Αν σε μια ομάδα έχουμε αλλόγλωσσα παιδιά, μπορούμε να τα προτρέψουμε να φέρουν θέματα από την πατρίδα τους και πάνω σ' αυτά να βρεθούν ρόλοι και για τα υπόλοιπα παιδιά. Νέοι ρόλοι δημιουργούνται και η ιστορία παραλλάσσεται έτσι ώστε να ικανοποιούνται όλοι.

Τα παιδιά αρχίζουν να "ζωντανεύουν" την ιστορία. Δεν πρέπει να περιμένουμε από την αρχή ιδιαίτερα αισθητικά αποτελέσματα, ούτε αυτό θα πρέπει να είναι το ουσιαστικό μέλημά μας. Δεν πρέπει να δουλεύουμε για τους θεατές αλλά για τα παιδιά. Εάν αυτός είναι ο στόχος μας, είναι σίγουρο ότι και οι θεατές θα ικανοποιηθούν.

Κατά τη διάρκεια του αυτοσχεδιασμού, θα πρέπει να δουλεύονται ταυτόχρονα οι ρόλοι, η ιστορία, η κίνηση στον χώρο, ο συντονισμός στον χρόνο, ο ρυθμός και η γραμμή του έργου. Τα ίδια στοιχεία δουλεύονται και εξελίσσονται σε μια σειρά από συναντήσεις. Αργότερα αρχίζουμε να επεξεργαζόμαστε τα κοστούμια και τα σκηνικά.

Ο συντονιστής σ' όλη αυτή τη διαδικασία θα πρέπει να κατευθύνει διακριτικά τα παιδιά και να τα ενθαρρύνει ώστε να ανακαλύπτουν νέα στοιχεία.

Το μακιγιάζ

Η παράσταση

Διαδικασία οργάνωσης παράστασης

Η συνέχεια κάποιου αυτοσχεδιασμού, και εφόσον το επιθυμούν τα παιδιά, είναι η διαδικασία οργάνωσης παράστασης. Το θέμα της παράστασης το βρίσκουν είτε στους αυτοσχεδιασμούς, είτε από κάποιο παραμύθι ή ιστορία που τους αρέσει, είτε ακόμα κι από ένα τραγούδι. Τονίζεται ότι η παράσταση δεν αποτελεί σκοπό του θεατρικού παιχνιδιού, επομένως δεν δίνεται έμφαση στο τελικό αποτέλεσμα, αλλά είναι μια ακόμη άσκηση για συλλογική και συντονισμένη δουλειά. Το στήσιμο της παράστασης είναι με άλλα λόγια μια διαδικασία, που από το εγώ φτάνουμε στο εμείς έχοντας αποδεχθεί ο ένας τον άλλο. Τα παιδιά, στη διαδικασία οργάνωσης της παράστασης, μαθαίνουν να πειδαρχούν σε κανόνες που ουσιαστικά τα ίδια έχουν δεσπίσει.

Η επεξεργασία των ρόλων, της κίνησης στον χώρο, ο χρονικός συντονισμός κ.λπ., γίνονται με συνεχείς επαναλήψεις, στις οποίες πάντοτε τα παιδιά θα προσδέτουν και καινούργια στοιχεία.

Όταν δουλεύουμε με μικρά παιδιά, καλό είναι να μη χρησιμοποιούμε τον λόγο, γιατί έχουν δυσκολία να αποστηθίζουν. Αντί γι' αυτό, μπορούν να κάνουν παντομίμα ή να αυτοσχεδιάζουν τους διαλόγους. Επίσης ο συντονιστής μπορεί να κάνει την αφήγηση, ενώ τα παιδιά αναπαριστούν την ιστορία. Ο χωρισμός της ιστορίας σε εικόνες διευκολύνει την εκμάθηση και την επεξεργασία της. Όταν δραματοποιούνται παραμύθια, είναι καλύτερο να είναι απλά, σύντομα και γνωστά, όπως *Η Χιονάτη και οι εφτά νάνοι*, παραμύθια με ζώα κ.λπ.

Τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να γράψουν διαλόγους, αλλά μπορούν επίσης να αυτοσχεδιάζουν τα λόγια. Στα μέρη όπου είναι απαραίτητο να υπάρχει αφήγηση, κάποιος κάνει τον αφηγητή, συνδέοντας τις εικόνες με τους διαλόγους και τη δράση.

Ο συντονιστής γενικά αφήνει το "στήσιμο" της παράστασης στα παιδιά (μεγάλα, μικρά), και απλά οργανώνει ή συνδέει τις σκηνές. Οι πρόβες των εικόνων της ιστορίας επαναλαμβάνονται αρκετές φορές. Κάθε φορά οι εικόνες εμπλουτίζονται με νέα στοιχεία, και δουλεύουμε τον λόγο, την κίνηση και τον ρυθμό.

Τα παιδιά μπορούν να σχεδιάσουν και να κατασκευάσουν, με πολύ απλά υλικά, τα κουστούμια τους, μάσκες και το σκηνικό της ιστορίας. Επίσης, μπορούν να βαφτούν με δακτυλομπογιές (μη τοξικές). Τα παιδιά ενθουσιάζονται με το μακιγιάζ και το μασκάρεμα, γιατί είναι διαδικασίες που τα βοηθούν να μετουσιωθούν.

Είναι απαραίτητο ο εξοπλισμός (κασετόφωνο, μουσικά όργανα) και τα υλικά (υφάσματα, χαρτιά, χαρτόνια κ.λπ.) να υπάρχουν από τη στιγμή που ξεκινάμε τη δουλειά μας.

Όταν τα παιδιά αισθανθούν ότι θέλουν πια να δείξουν την ιστορία ή τον αυτοσχεδιασμό στους φίλους, στους γονείς κ.λπ., τότε αρχίζει η παράσταση! Είναι πολύ σημαντικό να μην πιέσει ο συντονιστής τα παιδιά για μια παράσταση, αλλά να νοιώσουν εκείνα την ανάγκη να παρουσιάσουν τη δουλειά τους.

Επίλογος

Κλείνοντας τον μικρό αυτό οδηγό και ελπίζοντας να φανεί χρήσιμος, δέλουμε να τονίσουμε πως όλη αυτή η διαδικασία του Θεατρικού Παιχνιδιού δίνει ίσες ευκαιρίες στα παιδιά και τρόπους να εκφράσουν τα συναισθήματά τους χωρίς λογοκρισία. Τα βοηθάει να γνωριστούν βαθύτερα και να αποδεχτούν το ένα το άλλο. Κι ακόμα τα βοηθάει ν' ανοίξουν τους ορίζοντές τους και να ονειρευτούν. Τα παιχνίδια, καθώς και η σειρά με την οποία παρουσιάζονται, μπορούν και πρέπει να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε ομάδας, γιατί το Θεατρικό Παιχνίδι δεν μπορεί να εφαρμοστεί με αυστηρούς κανόνες και συνταγές. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθούν οι στόχοι του.

Καλό παιχνίδι!

ISBN 960-85211-2-2